IDI 4 SPORT

Инклузија и попреченост во и преку спорт

-Програма за обука -

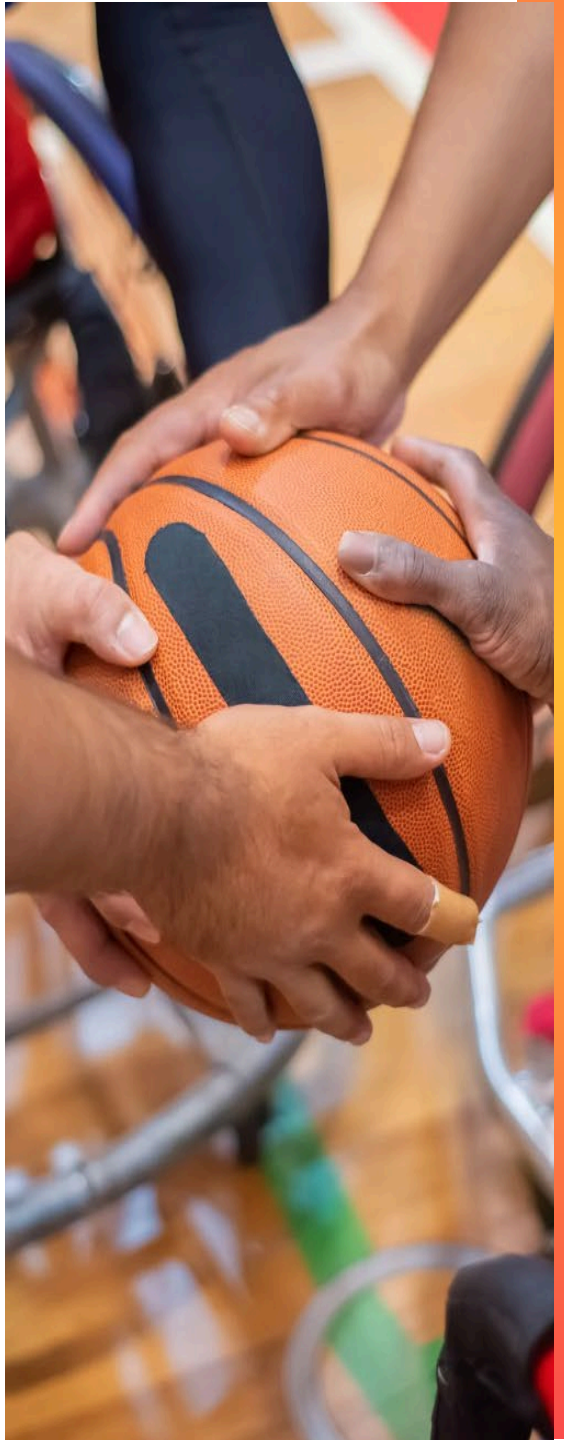

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Objectives

- Запознавање со теоретската и правната рамка поврзана со спортот за лица со попреченост;
- Разбирање на значењето на практикувањето спорт за лица со попреченост;
- Поттикнување на експериментирање со широк спектар на спортски активности, од оние интегрирани во конвенционалните спортови до активности кои се специфични и/или адаптирани за лица со попреченост;
- Запознавање со теоретските и практичните основи на стратегии, методи и инклузија во спортот и спортските активности;
- Поттикнување на споделување знаења и практики, со цел придонесување кон подобрување и диверзификација на инклузивните активности;
- Размислување за пречките и олеснувачките фактори за практикување спорт, како и за важноста на соработката (хоризонтална и вертикална соработка) меѓу секторите во промовирањето на инклузија во и преку спорт.

Training Units

1. Теоретска рамка за: спорт, попреченост и инклузија
2. Правна рамка и меѓународни конвенции за спортот за лица со попреченост
3. Организација на спортот за лица со попреченост
4. Подобност и спортска класификација
5. Адаптиран спорт и/или специфичен спорт за лица со попреченост
6. Инклузивен спорт
7. Ресурси (човечки и технички)
8. Пречки, олеснувачки фактори и соработка
9. Добри практики за развој на инклузивен спорт

Теоретска рамка за: спорт, попреченост и инклузија

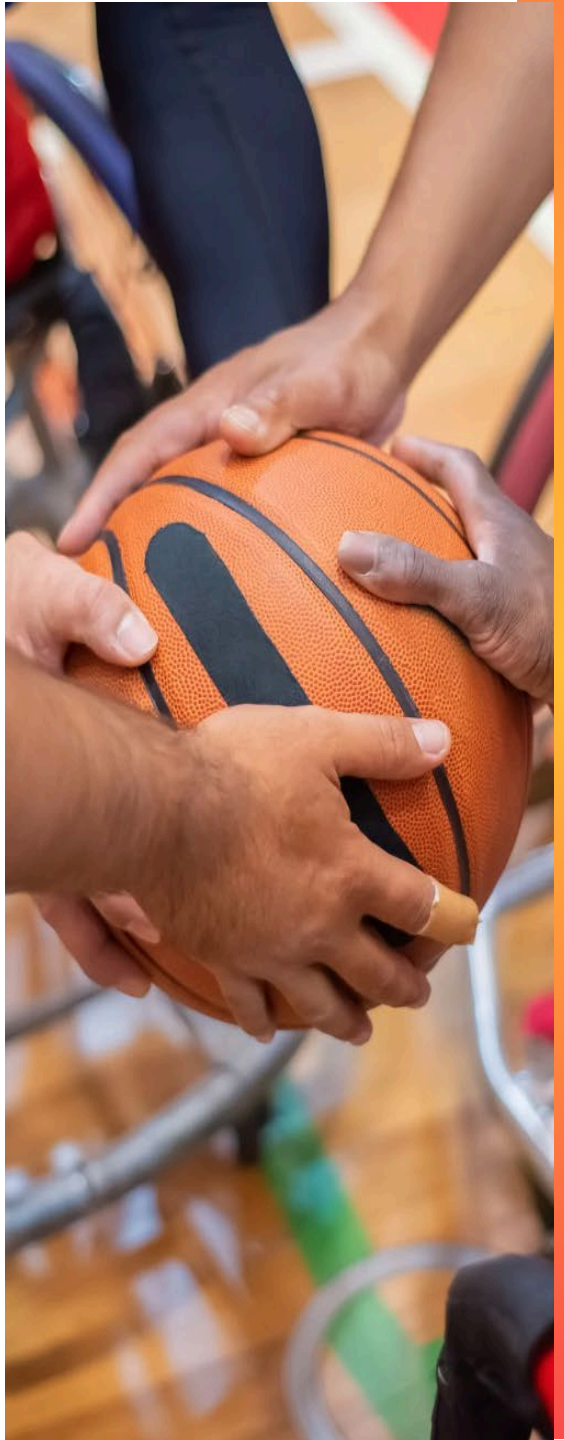

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Главни концепти

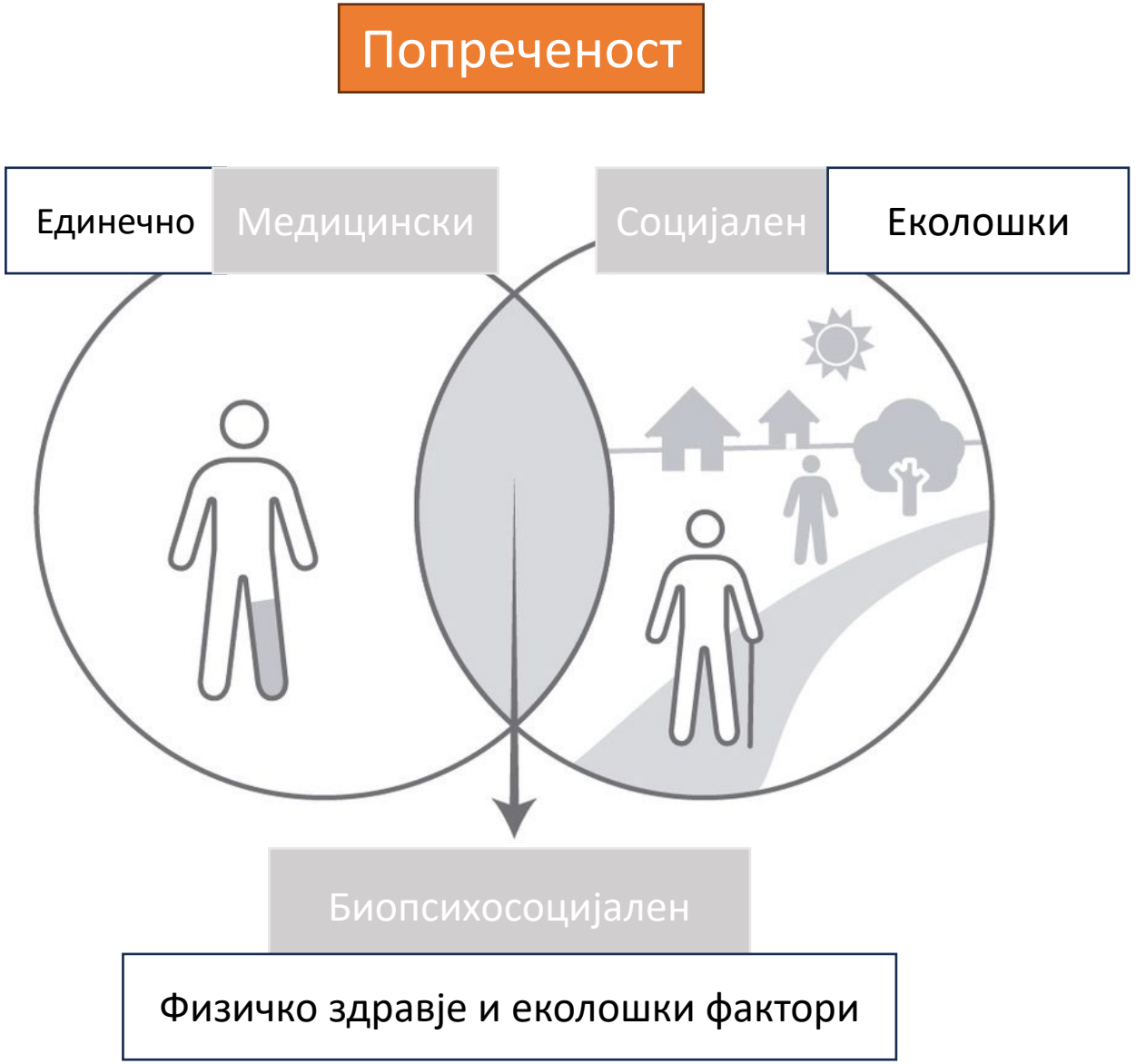

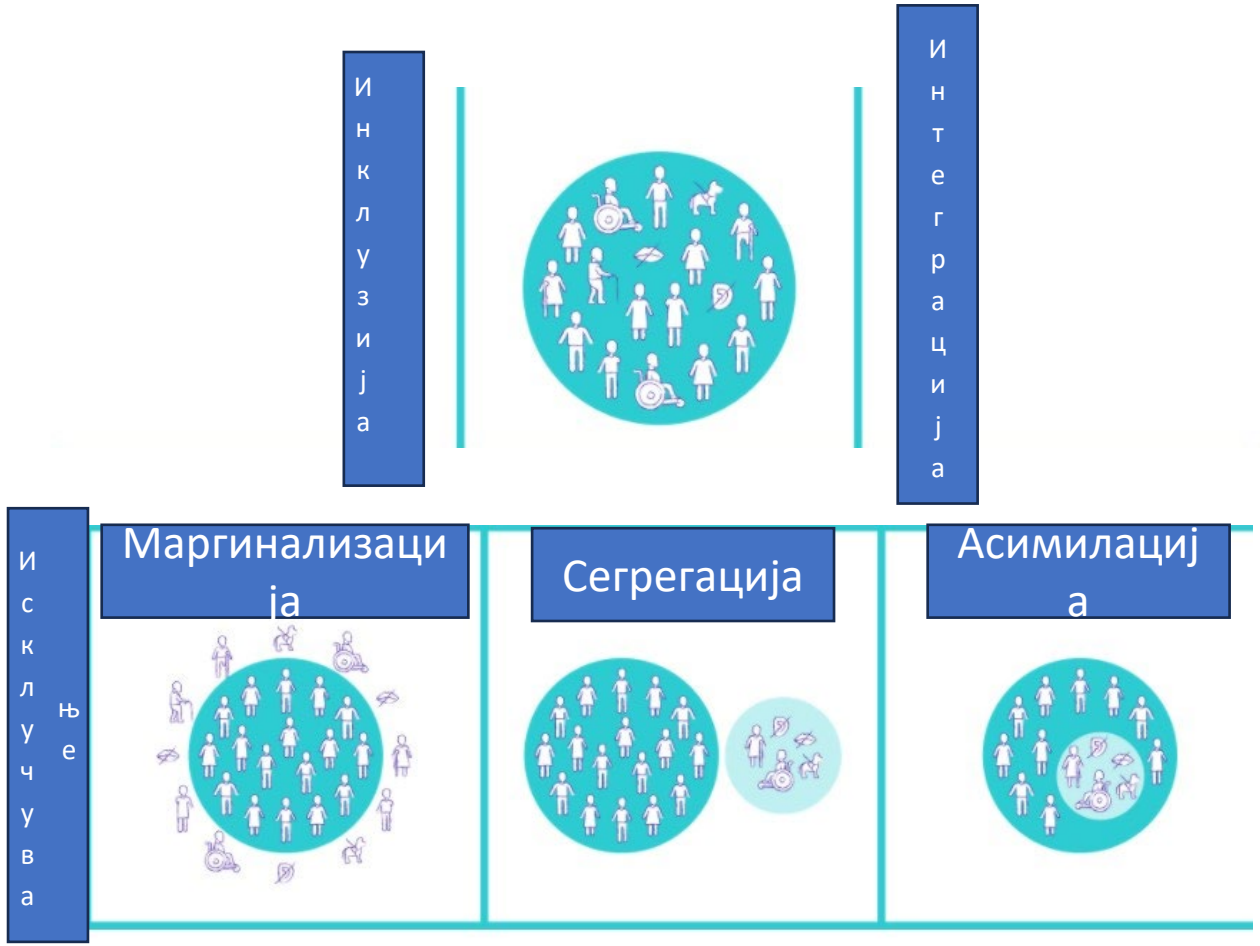

Sorensen, M., & Kahrs, N. (2006). Integration of Disability Sport in the Norwegian Sport Organizations: Lessons Learned. The Norwegian School of Sport Sciences.

Спорт за сите / Инклузивен спорт

Промоцијата на инклузивниот спорт претпоставува дека секој, врз основа на еднакви можности, може да:

- да пристапуваат редовно до спортски активности;
- да го развиваат своето физичко состојба;
- да покажуваат, во спортските средини, лична и социјална однесување базирано на почит кон себе и другите;
- да ги развиваат моторните вештини и движењата потребни за изведување на различни физички/спортски активности;
- да ги разбираат концептите за движење, принципите, стратегиите и тактиките применети при учење и изведување на спортски активности;
- да ја вреднуваат физичката активност како средство за здравје, забава, предизвик, личен израз и социјална интеракција.

Moniz Pereira, L. & Rosado, A. (2016). *A Inclusão na Educação e no Desporto*. In V. APCAS-Associação de Paralisia Cerebral de Almada Seixal (Eds.) Desporto com Sentido. Seixal: APCAS.

Области на интервенција во спортот (Guttman, 1977)

Терапевтски

Главните цели се терапевтски и се изведуваат во болница или рехабилитационен центар.

Рекреативно / Слободно време

Приспособен акцент на социјалните и здравствените аспекти на спортот, при што забава и пријателство се ‘клучни елементи’.

Образование

Има спортски цели со обука како карактер, се стреми кон спортски развој и ја промовира регистрацијата на нови спортисти. Се развива во училишта на локално, регионално и национално ниво (училишен и универзитетски спорт).

Висока конкуренција и параолимписки спорт

Ова ниво на учество бара внатрешни и надворешни квалитети, а во спортот за лица со попреченост исто така ги исполнува критериумите за подобност за практикување спорт (федеративен спорт).

Правна рамка и меѓународни конвенции за спортот за лица со попреченост

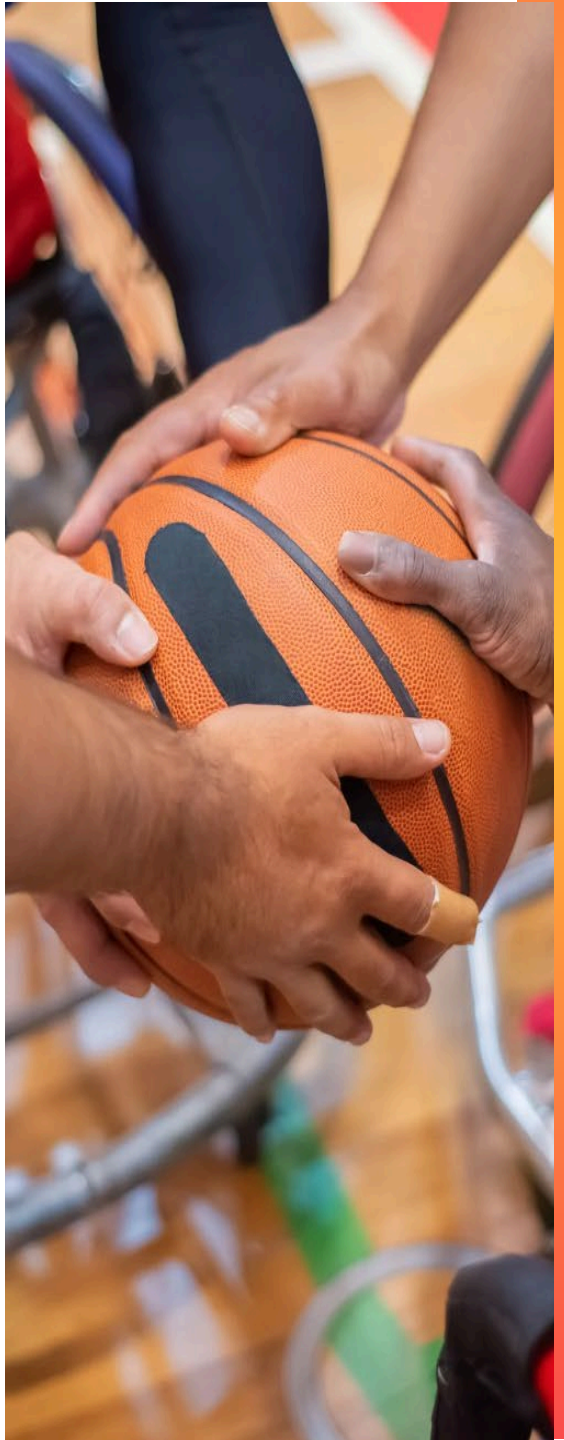

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Меѓународна и Европска рамка

- Комисија на Европските заедници (2007): Белата книга за спортот, Брисел- https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:52007DC0391
- Конвенција за правата на лицата со попреченост - Article 30 – Participation in cultural life, recreation, leisure and sport.
- Европска повелба за спорт за сите: Лица со попреченост '.
  - https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0101
  - https://rm.coe.int/native/09000016804cb92d
  - https://www.activityalliance.org.uk/
  - https://www.icsspe.org/sites/default/files/YOUNGPEOPLE.pdf
  - https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-30-participation-in-cultural-life-recreation-leisure-and-sport.html
- Сојуз на еднаквост: Стратегија за правата на лицата со попреченост 2021-2030
- Светска здравствена организација: Стратегија за физичка активност за европскиот регион на СЗО 2016–2025. Регионален канцеларија на СЗО за Европа. - https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289051477
- Светска здравствена организација: Млади лица со попреченост во физичкото образование/физичката активност/спорт во и надвор од училиштата: Технички извештај за Светската здравствена организација.
- Меѓународна повелба на УНЕСКО за физичко образование и спорт, 21 ноември 1978 година - https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216489

Национална правна рамка – Португалија

- **Португалија ја ратификуваше Конвенцијата за правата на лицата со попреченост.** Указ на Претседателот на Републиката бр. 71/2009, со кој се ратификува Конвенцијата за правата на лицата со попреченост, усвоена во Њујорк на 30 март 2007 година.
- **Закон бр. 46/2006 од 28 август.** Забранува и санкционира дискриминација врз основа на попреченост и постоење на зголемен здравствен ризик.
- **Основен закон за спортот.** (Закон бр. 23/2007 од 4 јули, изменет со Закон бр. 29/2012 од 9 август).
- **Инклузивен образовен систем.** (Уредба-закон бр. 54/2008).
- **Уредба-закон бр. 34/2007 од 15 февруари.** Го регулира Законот бр. 46/2006 од 28 август, чија цел е спречување и забрана на дискриминација врз основа на попреченост и зголемен здравствен ризик. Национална стратегија за попреченост (ENDE) 2011–2013.
- Резолуција на Советот на министри бр. 97/2010. Ја одобрува Националната стратегија за попреченост (ENDE) 2011–2013. Мерка 75 – „Поддршка за подготовка и учество на врвни спортисти и националната репрезентација на Параолимписките игри, одржани во 2012 година во градот Лондон“ – Оска бр. 3 – „Автономија и квалитет на живот“. Основен закон за превенција, рехабилитација и интеграција на лицата со попреченост.

Национална правна рамка – Португалија

- Закон бр. 38/2004 од 18 август. Ги утврдува општите основи на правната рамка за превенција, оспособување, рехабилитација и учество на лицата со попреченост. Го укинува Законот бр. 9/89 од 2 мај. Лица со попреченост придружувани со „кучиња водичи“.
- Уредба-закон бр. 74/2007 од 27 март. Го утврдува правото на пристапност на лицата со попреченост придружувани со „кучиња водичи“ до јавни простори, превоз и установи со јавен пристап, како и условите на кои овие животни подлежат. Ја укинува Уредба-законот бр. 118/99 од 14 април. Лица со намалена подвижност.
- Уредба-закон бр. 163/2006 од 8 август. Го одобрува режимот на пристапност до згради и објекти со јавен пристап, јавни патишта и станбени објекти, со што се укинува Уредба-законот бр. 123/97 од 22 мај.
- Уредба-закон бр. 123/97 од 22 мај. Наложува усвојување технички стандарди за елиминација на архитектонските бариери во јавни згради, колективни објекти и јавни патишта, со цел подобрување на пристапноста за лицата со попреченост.

Статистички податоци за спортот за лица со попреченост

Светот

- 15% од населението се лица со попреченост
- Зголемување на стапката на физичка неактивност во Европската Унија
- Од 42% до 46% од луѓето никогаш не практикувале спорт или физичка активност

World Bank, UN, WHO, EU, ECORYS

https://ipdjpt-my.sharepoint.com/personal/jorge_carvalho_ipdj_pt/Documents/Ambiente de Trabalho/.0 CALENDARIO & PAPER 2023_2024

Португалија

- 10,9% од населението на возраст од 5 години и повеќе има најмалку една попреченост;
- 65% од населението на возраст од 15 години и повеќе не практикува никаква физичка активност;
- Статус на регистрирани федеративни спортисти со попреченост во FPDD во 2020 година (IPDJ, 2021):
    - 1.217 спортисти (вкупно)
    - 308 жени спортисти (25,3%)
    - 74 спортисти во младинските категории (до јуниори) (6,1%)
    - 580 спортисти во сениорска категорија
    - 489 спортисти во ветеранска категорија
    - 98 активни спортисти
    - 9 окрузи со географска застапеност (од вкупно 20)

Организација на спортот за лица со попреченост

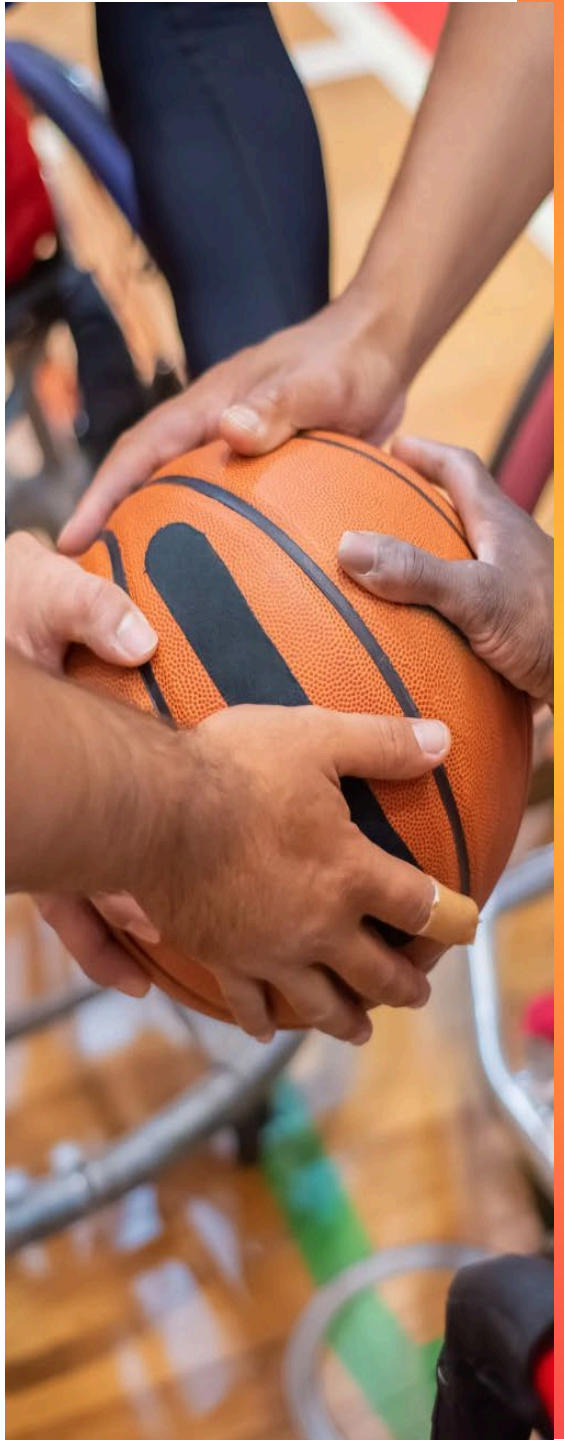

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Организации на светско ниво и географски региони

Ниво	Организации
Свет	Параолимписки спорт (IPC – Параолимписки игри, Дефлимписки игри, Специјални олимписки игри и WTGF)
	Конфедерации / Национални организации за спорт за лица со попреченост
	IFs
Регионално	Африка
	Америка
	Азија
	Европа
	Оќеанија/Јужен Пацифик
Национално	Параолимписки
	NOSDs
	NFs

https://in-sport.eu/guides-for-implementation-of-european-sport-model-for-inclusion/chapter-iv/

Организација на европско ниво

	Convencional	Paralells Olympic
Регион (Африка, Америка, Азија, Европа и Океанија)	- Олимписки - Европски олимписки комитети (EOC) - ENGSO (Sport Confederation) - Европска спортска конфедерација (ENGSO)	- IOSD - Европска спортска федерација

https://in-sport.eu/guides-for-implementation-of-european-sport-model-for-inclusion/chapter-iv/

Национална организација (Национално, Регионално, Локално) – Португалија

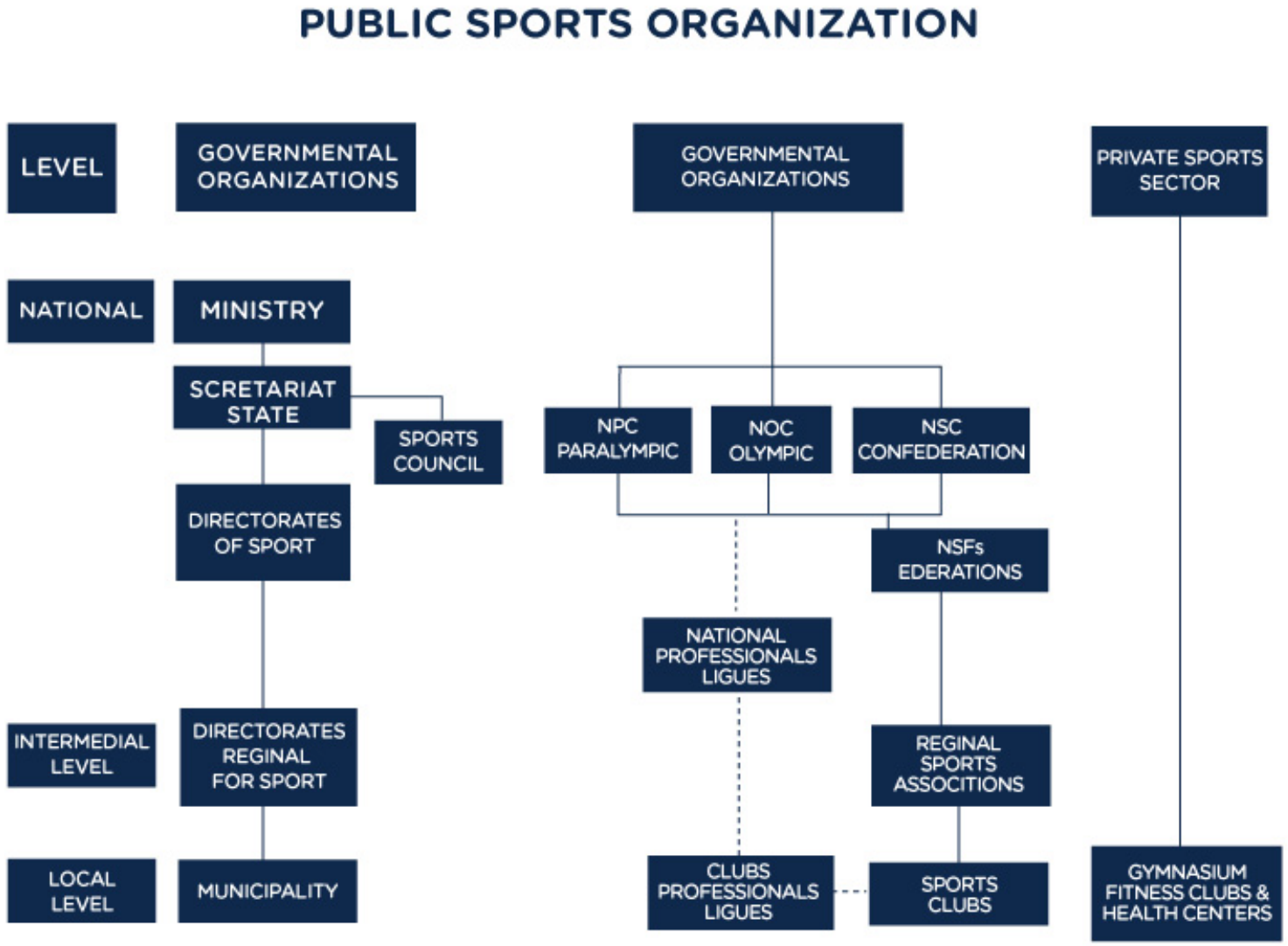

https://in-sport.eu/guides-for-implementation-of-european-sport-model-for-inclusion/table-4/

Критериуми за подобност и спортска класификација

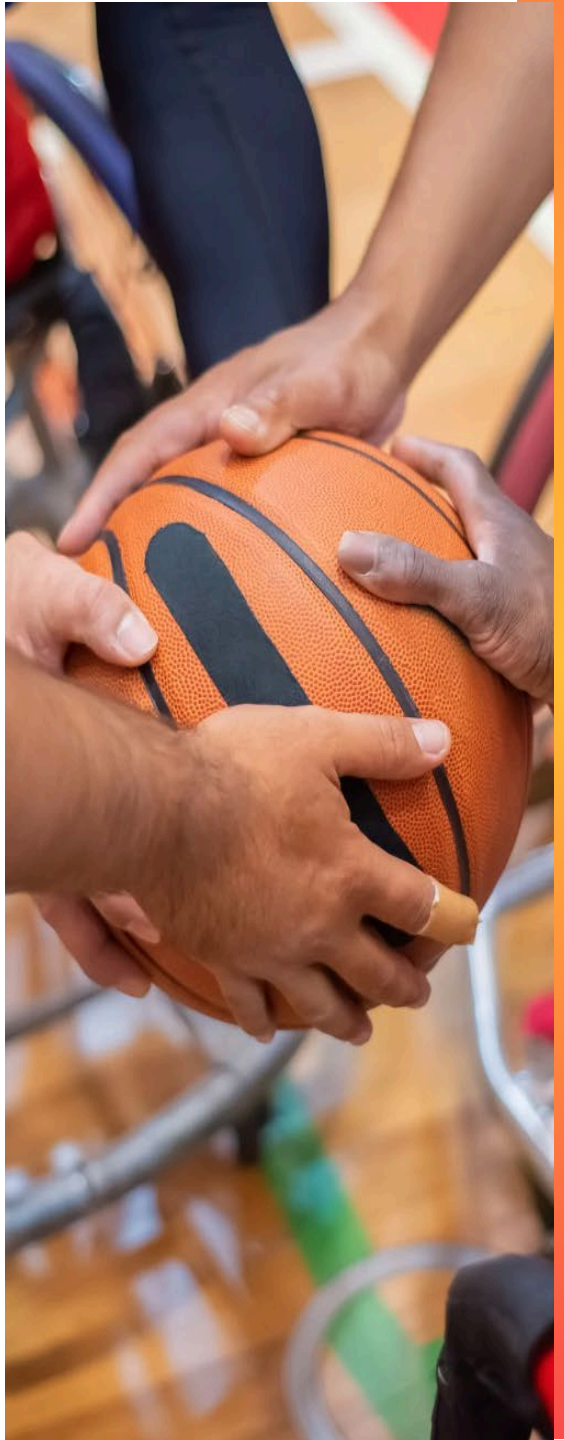

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

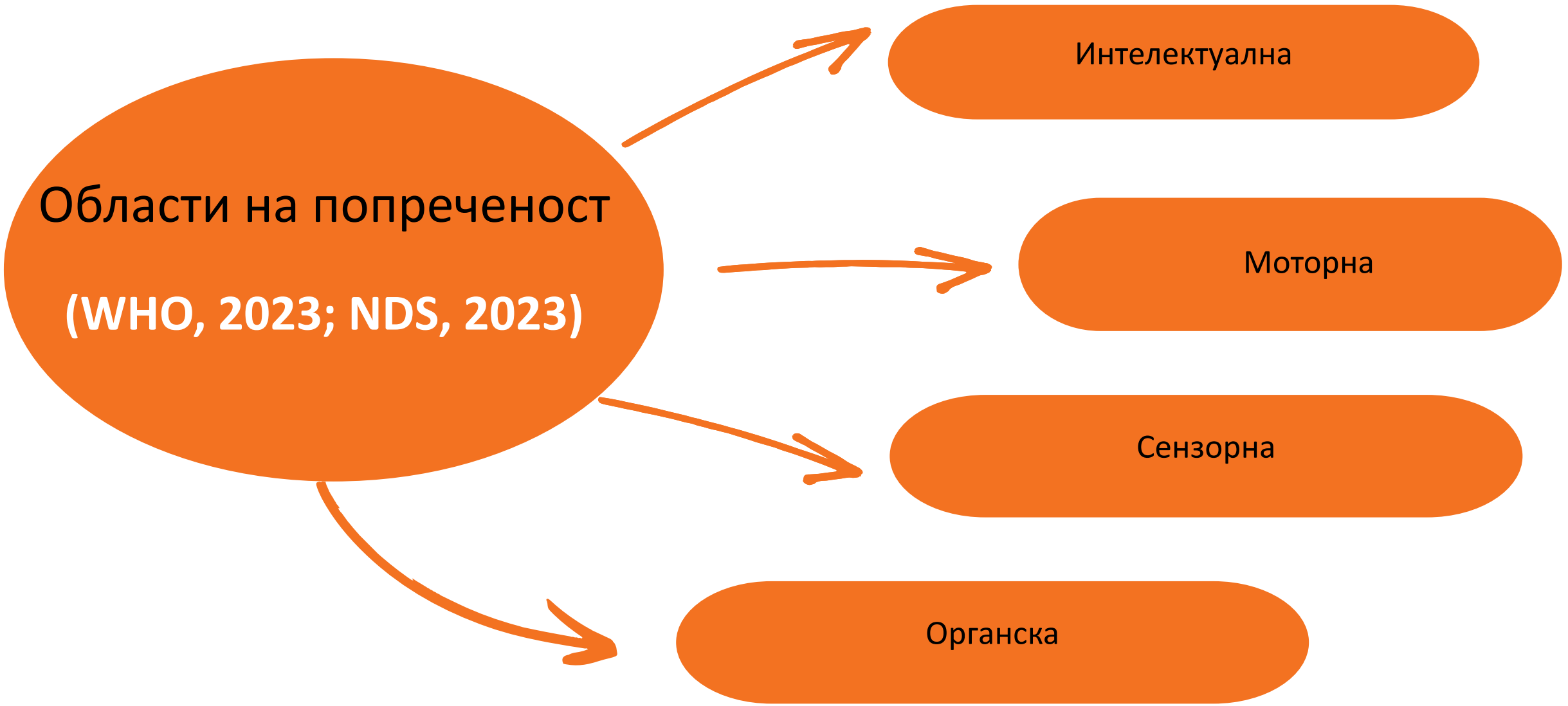
Области на попреченост
(WHO, 2023; NDS, 2023)
Интелектуална
Моторна
Сензорна
Органска

Критериуми за подобност и спортска класификација на ниво на формално практикување

Организација на Параолимписки игри	Тип на подобна попреченост	Примери за здравствени состојби кои веројатно предизвикуваат такви попречености
IPC Paralympics	Ослабена мускулна сила	Повреди на ‘рбетниот мозок, спина бифида или полио
	Ограничен пасивен опсег на движење	Артрогрипоза, анкилоза, контрактури на зглобовите по изгореници
	Недостаток на екстремитети	Ампутација предизвикана од траума или вроден недостаток на екстремитети
	Разлика во должината на нозете	Вродени или трауматски причини за скратување на коската во едната нога
	Ниска телесна висина	Ахондроплазија, нарушување на растот
	Хипертензија на мускулите	Церебрална парализа, мозочен удар, стекната повреда на мозокот, мултиплекс склероза
	Атаксија	Атаксија предизвикана од церебрална парализа, повреда на мозокот, атаксија на Фридрајх, мултиплекс склероза, спиноцеребеларна атаксија
	Атетоза	Церебрална парализа, мозочен удар, трауматска повреда на мозокот, мултиплекс склероза
	Зрителна попреченост	Слепило; Намален вид; Миопија, тунелски вид, скотома, ретинитис пигментоза, глаукома, вродена катаракта, макуларна дегенерација
	Интелектуална попреченост	Интелектуална попреченост

Критериуми за подобност и спортска класификација на ниво на формално практикување

Организација на Параолимписки игри	Тип на подобна попреченост	Примери за здравствени состојби кои веројатно предизвикуваат такви попреченості
Меѓународен комитет за спорт за лица со оштетен слух (ICSD)	Глув	Глув
Светска федерација за Трансплантни игри (WTGF)	Трансплантација	Трансплантации на органи, ткива и клетки. Бубрег, Јетра, Срце, Белодроб, Панкреас, Коскена срцевина, Тенко црево, Островски клетки
Специјални олимписки игри	Интелектуална попреченост (ИП)	Интелектуална попреченост

Адаптиран спорт и/или специфичен спорт за лица со попреченост

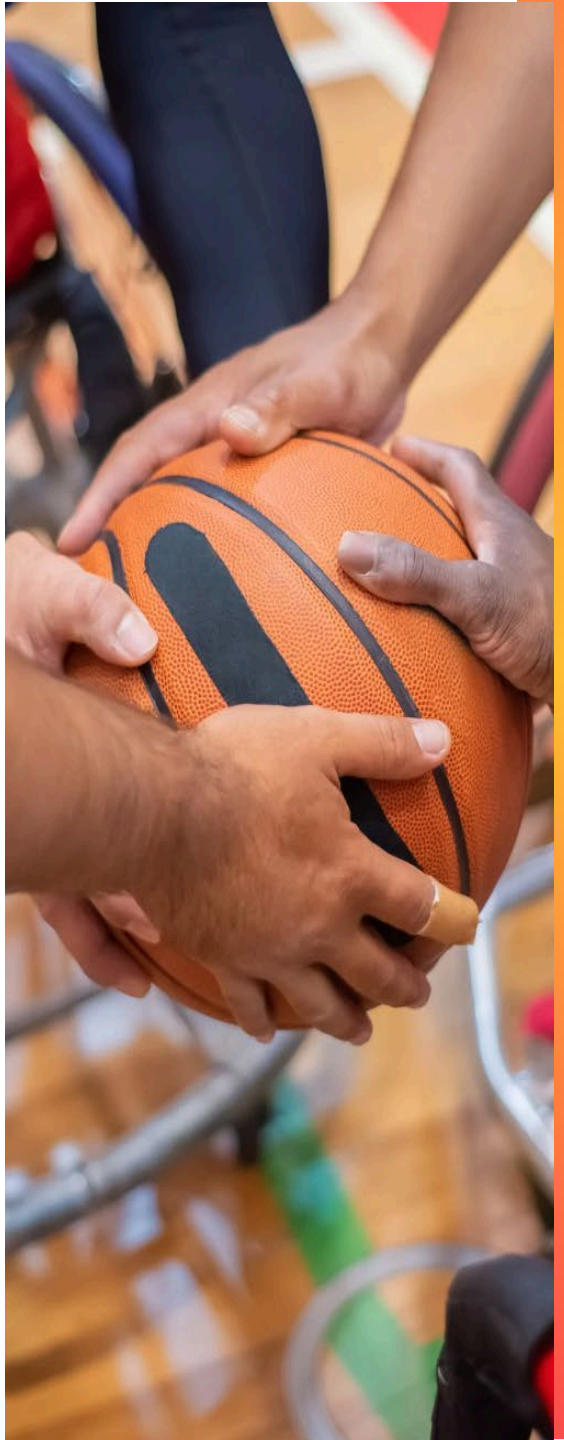

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Адаптирани спортови за лица со попреченост

Адаптираните спортови се спортови кои веќе постојат и се практикуваат од лица без попреченост, но кои се прилагодени во однос на правилата, опремата и карактеристиките, со што им се овозможува да бидат практикувани и од лица со попреченост, како што се **седечка одбојка** и **кошарка во инвалидска количка** (FPDD, 2016; Moniz Pereira, 2016).

Специфични спортови за лица со попреченост

Специфичен спорт за лица со попреченост се однесува на спортови кои се создадени исклучиво за лица со попреченост. Овие спортови се развиени според нивните карактеристики и со специфични правила и класификации, како што се **Боча** и **Goalball** (FPDD, 2016; Moniz Pereira, 2016).

Фудбал за слепи лица

Адаптиран спорт за спортисти со оштетен вид, кој е параолимписки спорт од 2004 година и се базира на тактилна и аудитивна перцепција.

Игра
https://www.youtube.com/watch?v=Dk2PeDB9Bm4

Правила и прописи

https://blindfootball.sport/about-football/classification/

Portugal: Federação Portuguesa do Desporto para Pessoas com Deficiência (2017). *Futebol 5.*

https://fpdd.org/futebol-5/)

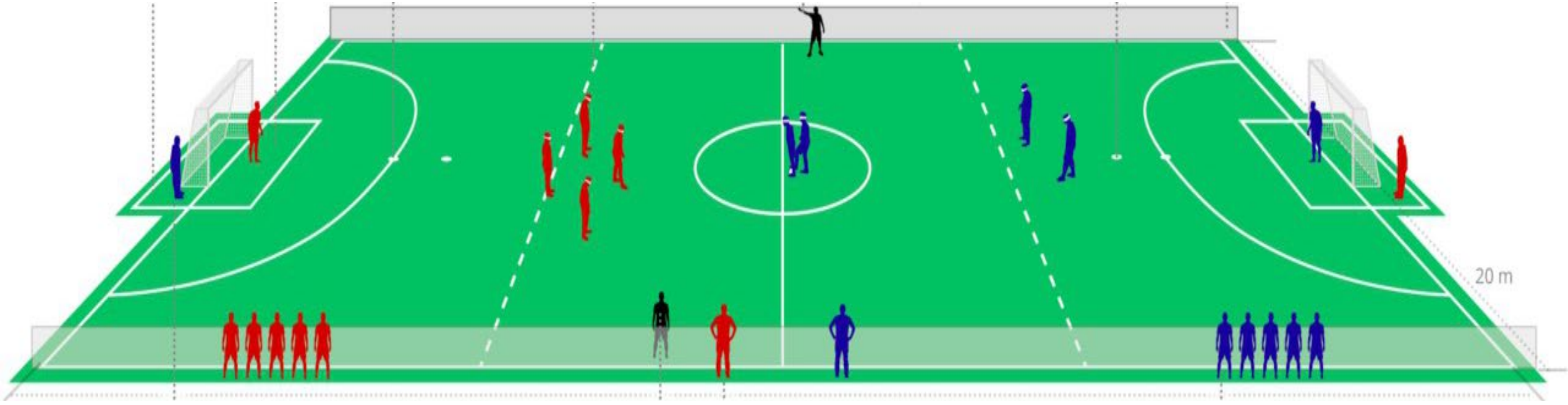

Седечка одбојка

Адаптација на традиционалната одбојка што ја практикуваат лица со моторна попреченост. Се игра од две екипи со по шест играчи. Целта на играта е топката да се префрли во полето на противникот. Правилата се слични на оние на традиционалната одбојка, со неколку разлики.

Висина на мрежа:
- 1,15 м – мажи
- 1,05 м – жени

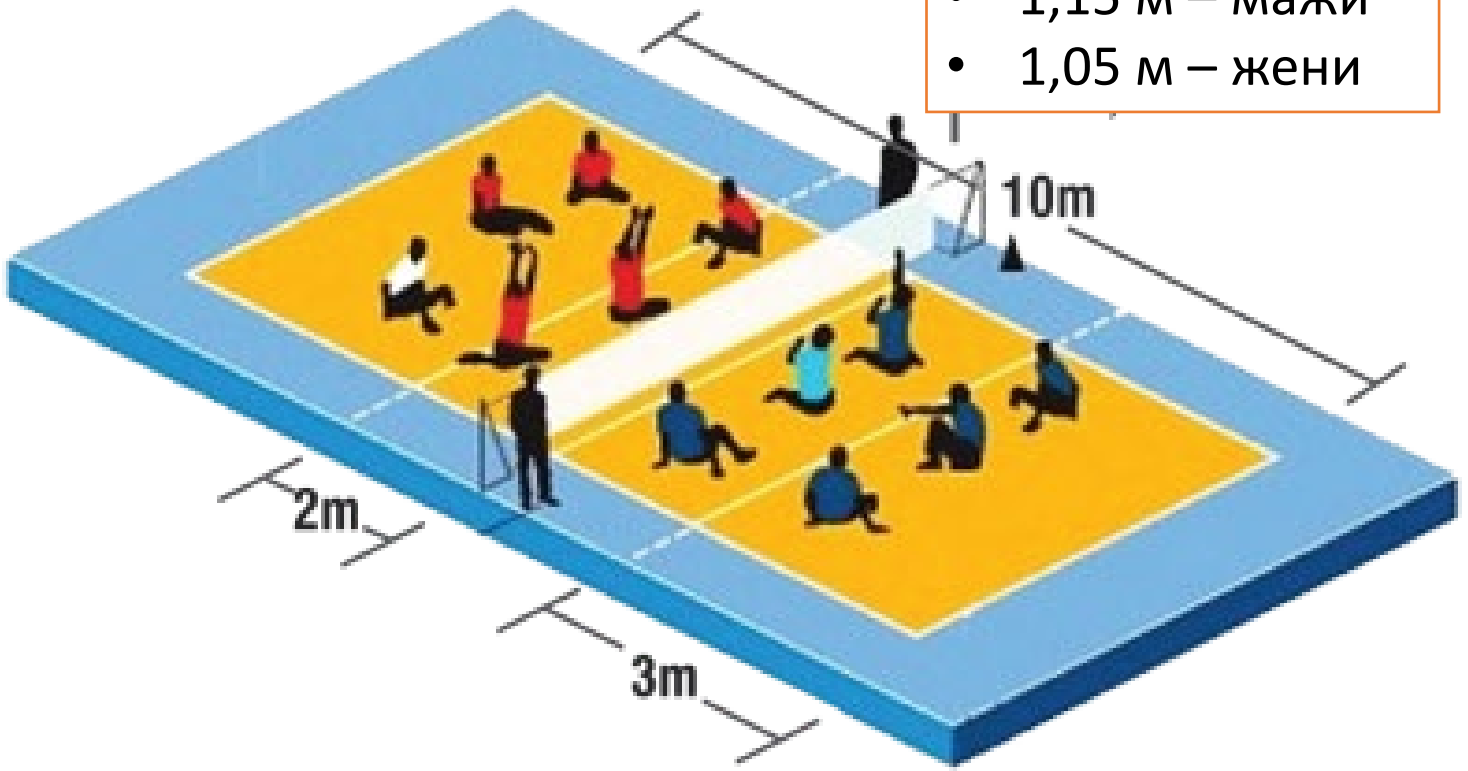

Игра
https://www.youtube.com/watch?v=uXLSzwJoT4M

Правила и прописи

https://www.worldparavolley.org/disciplines/sitting-volleyball/

Portugal: Federação Portuguesa de Voleibol. ([s.d.]). *Voleibol Sentado Regulamento*.
https://www.fpvoleibol.pt/paravolei/regulamentos_vs.php

БОЧА

Параолимписки спорт за лица со моторна попреченост, каде што целта е сините или црвените топки да се фрлат што е можно поблиску до белата топка. Спортот е специјално развиен за лица со церебрална парализа, но денес го практикуваат и лица со спина бифида, мускулни заболувања, параплегија или ампутации.

Игра
https://www.youtube.com/watch?v=rKw9kavRFbU&t=40s

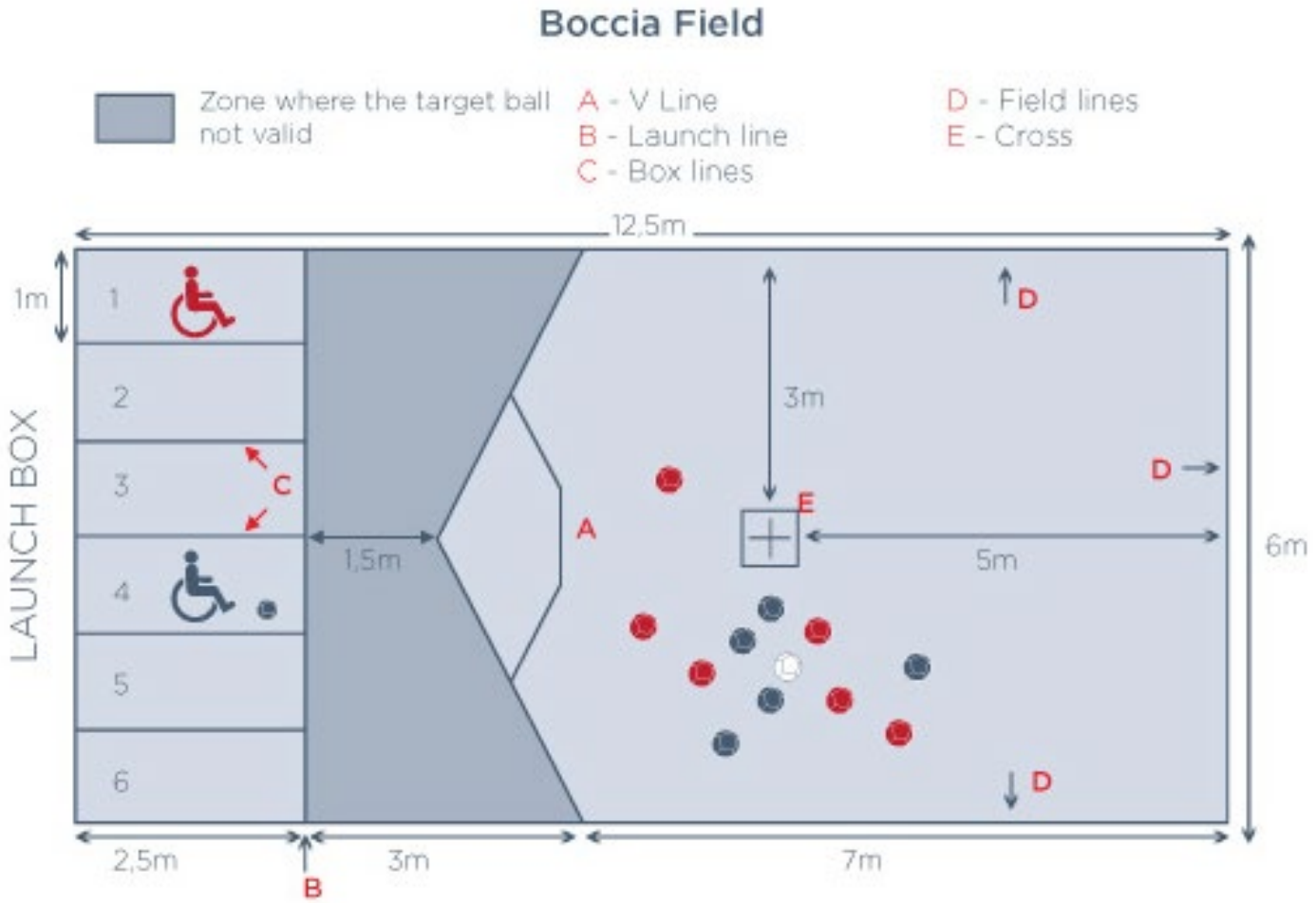

Правила и прописи

https://www.worldboccia.com/about-boccia/rules/

https://www.worldboccia.com/wp-content/uploads/2021/10/Boccia-Classification-Rules-5th-Edition-September-2021287.pdf

GOALBALL

Игра за лица со оштетен вид во која играчите се обидуваат да постигнат голови со брзо и прецизно фрлање на топка тешка 1,25 кг по теренот, а ударите на противничкиот тим ги бранат со целото тело, фрлајќи се на подот во правилна позиција.

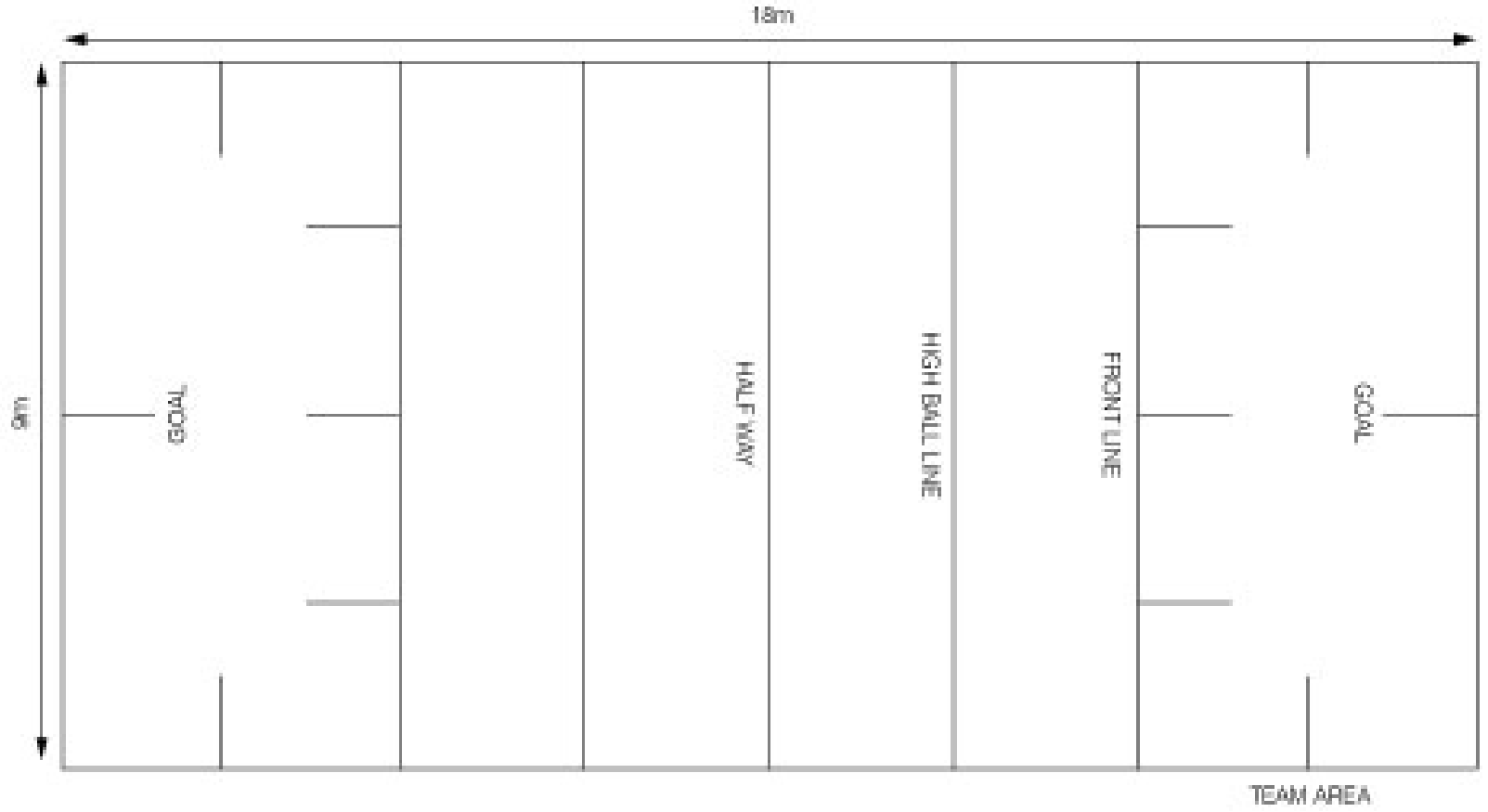

Правила и прописи

https://goalball.sport/about-goalball/

https://goalball.sport/about-goalball/classification/

(Portugal: Federação Portuguesa do Desporto para Pessoas com Deficiência (2017). *Goalball.* https://fpdd.org/modalidades-goalball/)

Игра

https://www.youtube.com/watch?v=0bZ51jzmbAQ

Инклузивен спорт

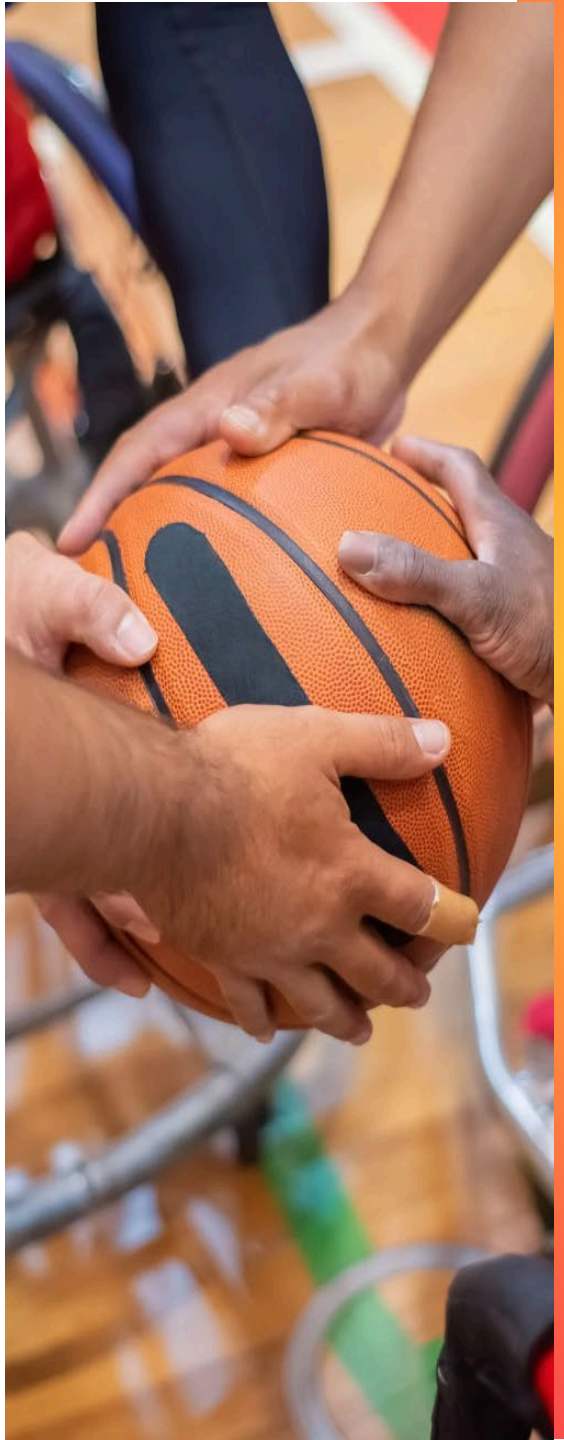

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Стратегии за инклузија

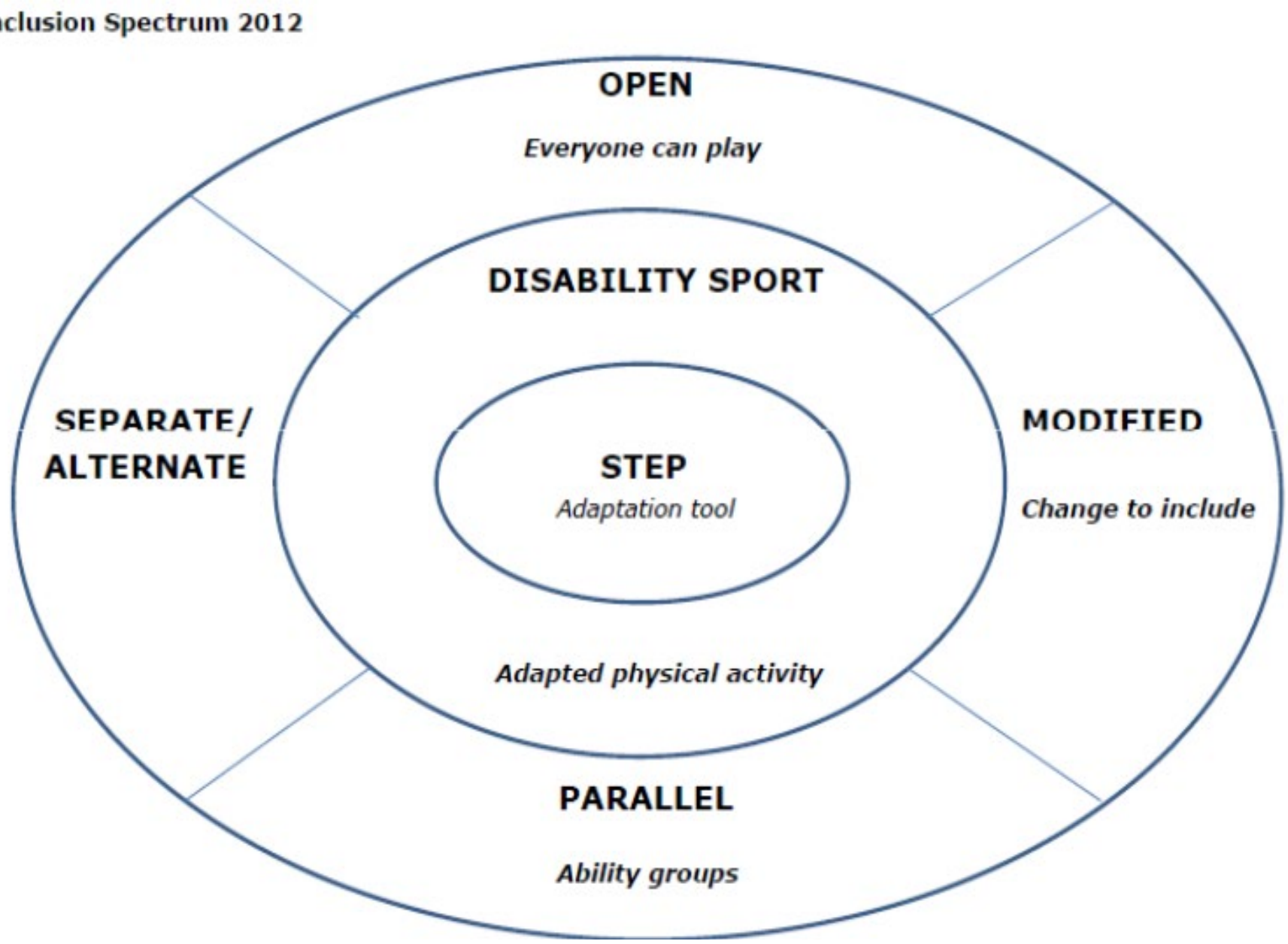

Обратна инклузија
Boccia https://www.youtube.com/watch?v=itPWqcx7xBg

Модел TREE

T	**Стил на наставување или тренинг**	**Во начинот на кој активноста се пренесува до учесниците, потребно е да се прилагодат методологиите на комуникација и инструкции, правејќи ги поефикасни и соодветни.**
R	Правила и регулативи	Адаптации на динамиката на активноста – правила и регулативи – прилагодување на способностите на учесниците
E	Опрема	Промена или прилагодување на поадекватна опрема за поттикнување на учество и подобрување на перформансите во активноста
E	Средина	Адаптации поврзани со контекстот во кој се одвиваат активностите

Ресурси

(Човечки и технички)

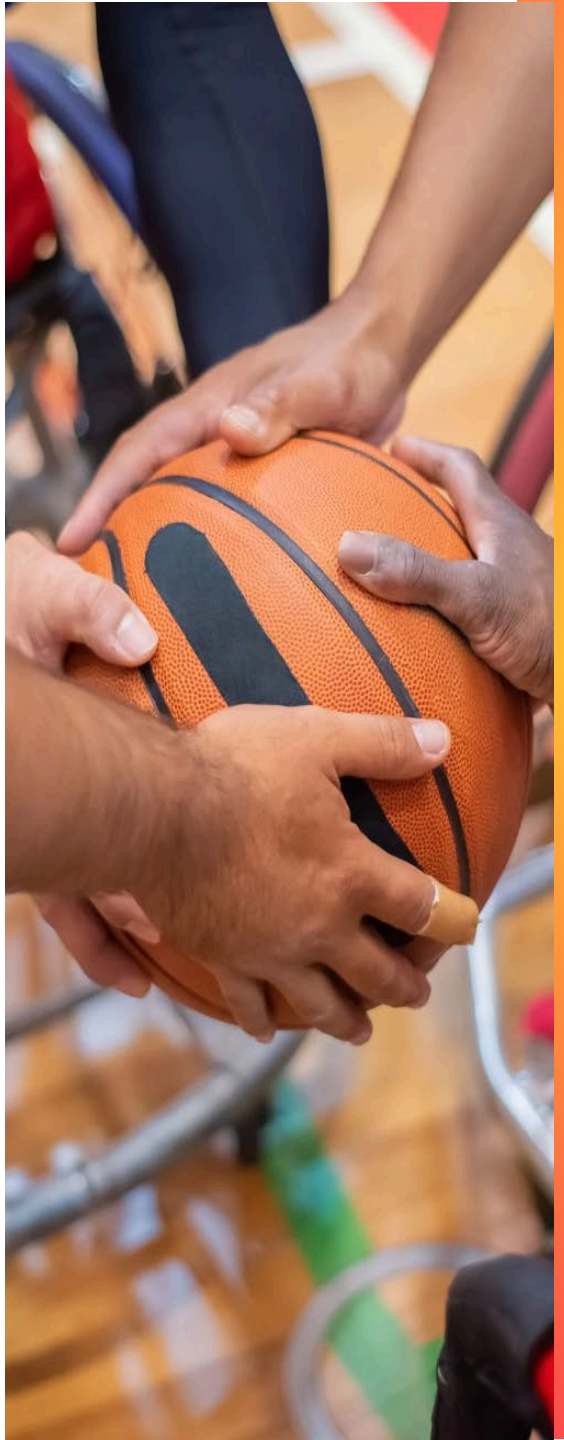

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Човечки ресурси
Директори/Членови на управен одбор
Професионалци: тренери, наставници, терапевти
Спортски асистенти (кои работат и во рамки на секојдневни активности и/или во рамки на спортски тренинзи)
Членови на семејството
Доброволци

Специфични/прилагодени материјали и технологии и поддржувачки производи (технички помагала)

Прилагодени материјали	Промена или прилагодување на поадекватна опрема за поттикнување на учество и подобрување на резултатите во активноста	• Промена на материјалот, варирајќи, на пример: големина, тежина, брзина, текстура, јачина на звук, репрезентативност, боја и сл.
Специфични материјали		• Помошна технологија (Помошни производи за лица со попреченост: ISO 9999:2022) • Помошни производи за лица со попреченост (https://www.iso.org/standard/72464.html"ISO 9999:2022) **Примери:** инвалидска количка, платформа за лансирање на боција, топки за слепи, опрема за голбал, опрема за полибат и слично.

Пречки, Фактори на поттик и Соработка

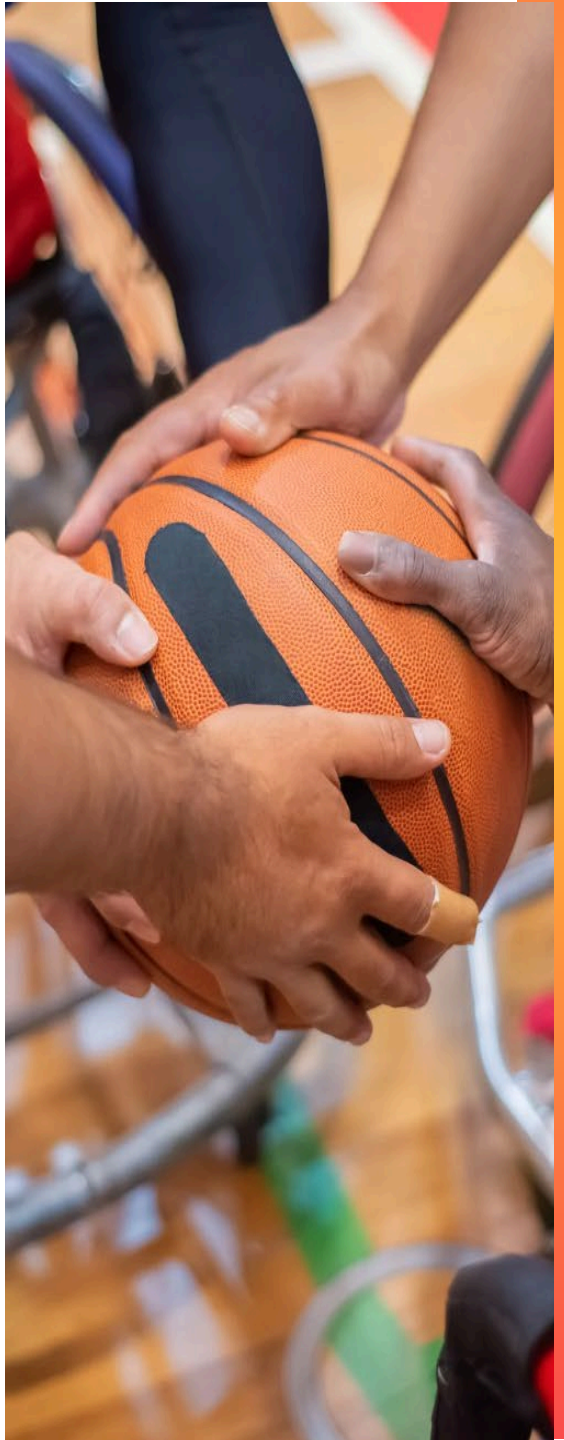

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Пречки спротивно на фактори на поттик

	Пречки	Фактори на поттик
Лично ниво	- Настроенски прашања, како дискриминација - Социјална позадина	- Настроенски прашања, како личност и самодоверба
Социјално ниво	- Зависност од други - Недостаток на професионална подготовка - Недостаток на соодветни материјали	- Семејството може да биде пречка или фактор на поттик - Финансирање - Позитивен став кон инклузијата
Сединско ниво	- Недостапни простори - Транспорт	- Помошни технологии - Маркетинг и информации

The table below shows some factors considered as barriers and/or facilitators (Martin, 2013; Koldoff & Holtzclaw, 2015; Shapiro & Malone, 2015; InSport, 2020): Adapted from: https://in-sport.eu/out1-project-introduction/sport-participation/

Значајот на соработката меѓу секторите

Образование

Клубови

Здравство

Општини

- Анализа на националната инклузија и добрите практики во спортот за лица со попреченост на проектот **InSport**, достапно на: https://in-sport.eu/out1-project-introduction/involvement-of-sectors-education-health-clubs-and-municipalities/

- Предлог за европски модел на инклузија на проектот **InSport**, достапно на: https://in-sport.eu/guides-for-implementation-of-european-sport-model-for-inclusion/european-sport-model-for-

IDI 4 SPORT

Добри практики за развој на инклузивен спорт

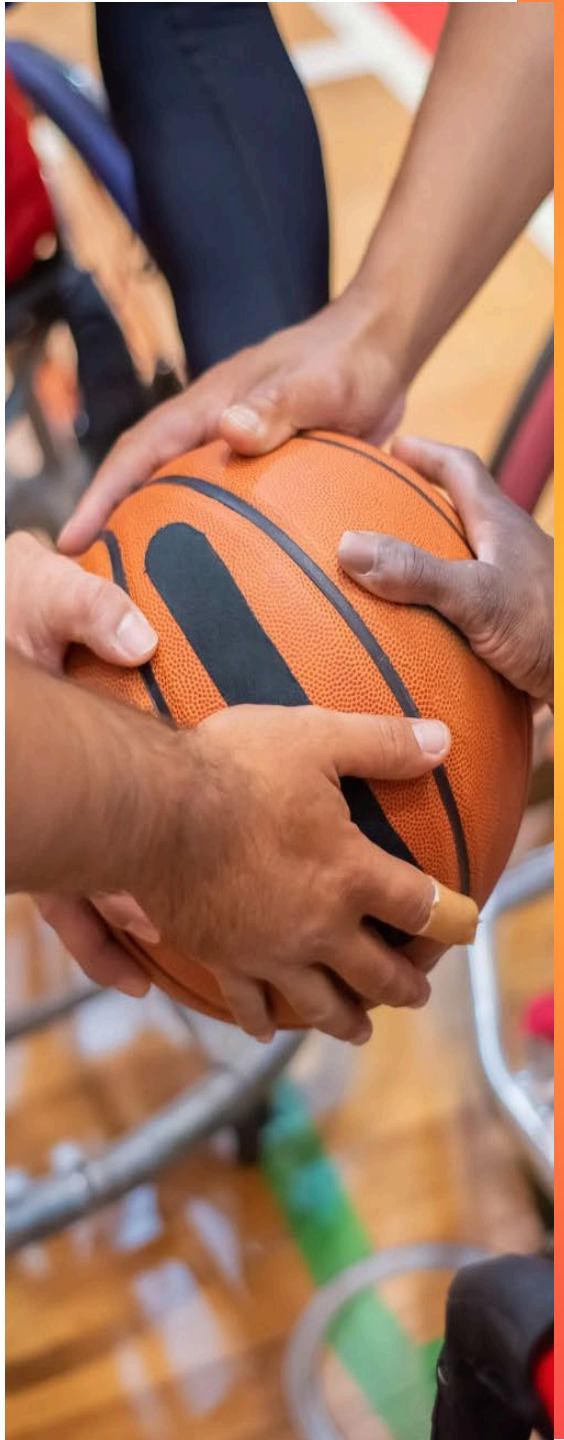

Co-funded by the European Union

IDI4Sport

No. 101089892 – IDI4Sport – ERASMUS-SPORT-2022-SCP

Добри практики за развој на инклузивен спорт – ПОРТУГАЛИЈА (APCAS)

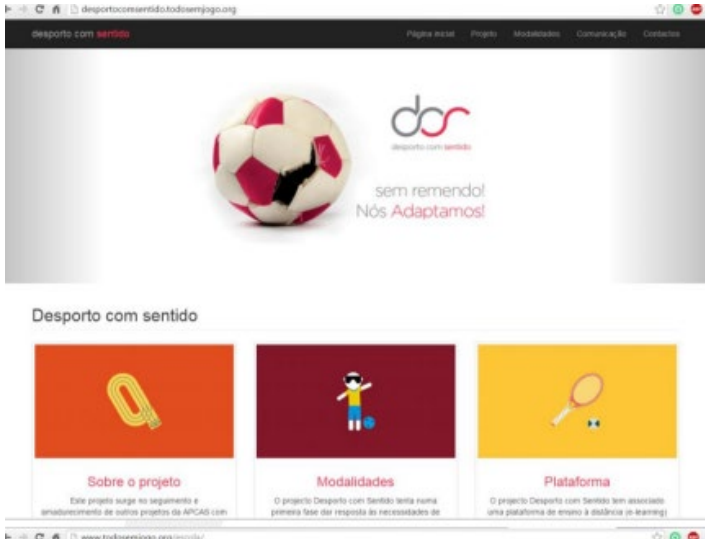

Projeto “Desporto com Sentido” - Meaningful Sport Project

Добри практики за развој на инклузивен спорт – ПОРТУГАЛИЈА (APCAS)

BIRD – Интегрирана спортска ресурсна база
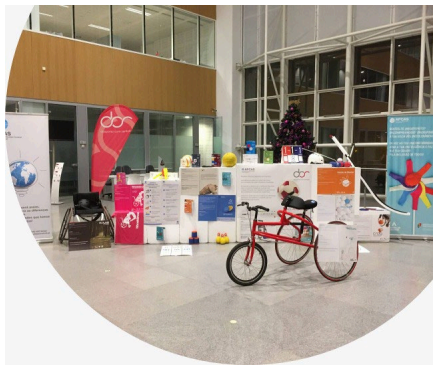
Ресурсен центар за прилагоден спорт